

Deliberationes tudományos folyóirat

15. évfolyam 1. szám 2022/1, 163-170. oldal

Kézirat beérkezése: 2022.11.02.

Kézirat befogadása: 2022.11.17.

[10.54230/Delib.2022.1.163](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.1.163)

Deliberationes Scientific Journal

Vol.15; Ed.No. 1/2022, pages: 163–170

Paper submitted: 2nd November 2022

Paper accepted: 17th November 2022

[10.54230/Delib.2022.1.163](https://doi.org/10.54230/Delib.2022.1.163)

A HITRE ÉS AZ ISTEN SZERETETRE NEVELÉS SPECIÁLIS PEDAGÓGIAI ESZKÖZEI

Szalainé Milasin Katalin
Szeged-Csanádi Egyházmegye Katechetikai Intézete

Absztrakt

A hitre, Isten szeretetére nevelés eszközeit gyűjtöm össze, melyek a mai felgyorsult világban segíthetnek minket a gyermekek formálásában.

A hitre-és Isten szeretetére nevelés alapvetően beépül a nevelés folyamatába. Az összetett, sok tényező feladat különféle színtereken valósul meg: család, iskola, különböző csoportok, csapatok. Elválaszthatatlan az emberszeretetre neveléstől. Sok oldalról sebzett világunkban fontos, hogy alapvető értékeket fejlesszünk a gyerekeknél, jó példát mutassunk nekik, aminek sokszor hiányát élék. Ebben sokat segít az érzelmi nevelés.

Az érzelmi intelligencia fejlesztése fontos, az érzelmi nevelés része, sokszor a fiatal boldogulásának fő tényezője, mely még felnőtt korban is nevelhető. Nélkülözhetetlen a kapcsolatteremtés, indulatkezelés területén, szerepe van a konfliktuskezelésben, a nyitottságban, motiválhatóságban, köze van a játékhoz, humorhoz, az érdeklődéshez.

Az alapvető közösségi egység a család, ahol jó esetben ezt az érzelmi nevelést először megkapja a gyermek. A közösségi élmény megtapasztalása is fontos, hisz megtartó erővel bír. A közösségben megtapasztalja a gyermek a törődést, hogy figyelnek rá, meghallgatják, értékelik, s így kialakul benne, hogy ő értékes, fontos mások számára. Így ő is képes lesz másokat értékelné, másokhoz kapcsolódni, s ez segíti az Istenhez kapcsolódását is.

Az eszközök, melyek ennek a folyamatnak érdekében jól használhatók a játék, a mese, a zene. A játék rendkívül sok oldalúan fejleszti a benne résztvevőket, a mese azonosulási lehetőségei által fejleszt szocializáló hatása van, megtapasztaltatja a gyermekkel a „jó együtt lenni” érzését, közösségi élményt ad. A zene kikapcsol, önkifejező eszköz, oldja a feszültséget, segít a ráhangolódásban, koncentrációban, hat az érzelmi hálóra, s ennek óriási befolyása van az agy területeinek működésére, a gondolkodásra. Mindhárom eszköz megfelelően alkalmazva az Istenhez kapcsolódást segítheti elő.

Kulcsszavak: hit, közösség, példa, érzelmi intelligencia, játék

SPECIAL PEDAGOGICAL TOOLS FOR EDUCATION IN FAITH AND LOVE OF GOD

Katalin Szalainé Milasin

Catechetical Institute, Roman Catholic Diocese of Szeged–Csanád

Abstract

The tools for education in faith and love of God are collected, which can help us in shaping children in today's fast-paced world.

Education for faith and love of God is fundamentally integrated into the education process.

This complex, multifactorial task is carried out in various areas: family, school, different groups, teams. It is inseparable from the education of philanthropy. In our world, which is wounded from many sides, it is important to develop basic values in children, to show them a good example, which they often lack. Emotional education plays an important role in this process.

The development of emotional intelligence is essential, it is a part of emotional education, and it is often the main factor in a young person's well-being, which can be cultivated even in adulthood. It is indispensable in the field of relationship building and temper management, it has a significant role in conflict management, openness, motivation, furthermore it has something to do with play, humor, and interest. The basic social unit is the family, where, ideally, the child receives this emotional education for the first time. Perceiving the community experience has also significant effect, because it has a retaining power. In the community, the child experiences care, that the others pay attention to him, listen to him, and value him, and in this way, it evolves in him that he is valuable and important to others. Thus, he will also be able to appreciate other people and connect with them, and this will also help him connect with God.

The tools that can be used well for this process are games, stories, and music. The game develops the participants in an extremely versatile way through the identification possibilities of the story, it has a socializing effect, makes the child experience the feeling of „being together” and gives a social experience. Music has relaxing power, is a tool for self-expression, relieves tension, helps in attunement and concentration, affects the emotional network, and in this way has a huge influence on the functioning of areas of the brain and on thinking. If these three tools are applied properly, they can promote the connection with God.

Keywords: faith, community, example, emotional intelligence, game

BEVEZETÉS

A hitre és az Isten szeretetére nevelés speciális eszközeit vizsgálom, igyekszem körül járni és bemutatni a teljesség igénye nélkül azokat az eszközöket, melyek segíthetnek a gyermekek hitre nevelésében, illetve segíthetik őket Isten szeretetének megismerésében.

„A hitátadás alapvető csatornái – a család, a plébániai közösség, az egyházi iskolák, egyesületek és az egyházi bázisközösségek, de még a folyamatos és alkalmi katekézis is (vö. KÁD 253) – a sok meghozott egyéni és közösségi áldozat ellenére is többnyire sérülésekkel küszködnek. Ennek következtében gyakran nehezen töltik be alapvető feladatukat. Nincsenek felkészülve arra, hogy tudatosan, a megváltozott körülményeknek megfelelően adják át az Evangélium üzenetét az embereknek. Gyakran feltételezik a szisztematikus katekézis előzményeinek – a hit felkeltésének és a megtérésnek – a meglétét, holott ez a legtöbb esetben nem létező kiindulási pont”.¹ Az idézett rész alapján is látható, hogy minden esetben érdemes jól megismerni azokat a fiatalokat, gyerekeket, akiknek az evangéliumot át szeretnénk adni, akiket a hitre szeretnénk elvezetni. Nem elég csupán jól bevált módszerekhez, eszközökhöz ragaszkodni, mert nem biztos, hogy az adott csoportnál azok az elvárt eredményt fogják hozni. Mindenekelőtt a helyzetet fel kell mérnünk, s ennek fényében kell megtervezni a cél eléréséhez szükséges utakat, módszereket, eszközöket. Több irányból próbálhatjuk a hitre jutást elősegíteni, s azt kell mondani, hogy akkor lesz leginkább eredményes, ha ez a folyamat ténylegesen több csatornán éri el a fiataalt.

Már kisgyermekkortól a családban a szeretetteljes légkörön keresztül első tapasztalatokat gyűjt a gyermek az emberek közti kapcsolódásról, az Isten szeretetéről. A gyermek első hitre nevelői a saját szülei. Általuk, az ő példájukon keresztül tapasztalja meg a hitben élés gyakorlatát, a vallásgyakorlat hétköznapi elemeit. Ezt a családi légkört előnyös, ha a későbbiekben az intézményi formákban is próbáljuk fenntartani, közel hozva a gyermekekhez a keresztény értékrendhez tartozó normákat, mint a segítőkészség, önzetlenség, megbocsátás, igazság. A katekézisnek fontos feladata erősíteni a hitátadás folyamatában felelősen résztvevőket. Ennek a feladatnak kettős iránya van: elősegíteni sajátos szerepük fölismerését, és rámutatni azokra az eszközökre és módszerekre, melyek segítségével a megváltozott körülmények között is eredményesen szolgálhatják a hit átadását.²

Az iskolának kiemelt szerepe van a gyermek nevelésének folyamatában, hiszen az értelmi képességeket fejleszti, bevezet a kulturális örökségbe, előkészíti az életre, és az értékek iránti fogékonyságban is szerepet játszik. A különbözőség tiszteletére tanít, a baráti közösségek kialakítása által, s ezen nem egyedül, hanem a családok, nevelők, szervezetek és az egész közösséggel együtt munkálkodik.³ Az intézmény munkálkódása akkor válik a leginkább eredményessé, ha egységesen egy elképzelés mentén haladnak, ha a tanárok által képviselt értékek egyeznek a szülők értékeivel, s a gyermek nem két külön érték-

1 MKD 37

2 MKD 37

3 A II. VZS. **GRAVISSIMUM EDUCATIONIS** kezdetű deklarációja a keresztény nevelésről

rendszerrel találkozunk az intézményben és otthon. A különböző személyek példái, általuk gyakorolt hatások felerősíthetik egymást, ezzel is elősegítve a hitre nevelés folyamatát. A hitre nevelés olyan feladat, melyben megalapozzuk a gyermekek egészséges lelkületű keresztény emberré válását. Elengedhetetlen feltétel, hogy mindez a nevelés egészében épüljön, mert csak abban az esetben lesz eredményes.

A NEVELÉS

A nevelés az egész embert formáló, fejlesztő tevékenység, ami nem csupán értelmi, hanem érzelmi nevelés is kell legyen. Információkkal el vannak halmozva a gyermekek. A mai iskolák nagy része arra törekszik, hogy minél több tény, adatot, összefüggést átadjon, megtanítsa a gyermekeknek. Sok információ kerül a gyermekek birtokába. Vannak persze kivételek is, de kisebb hangsúly kerül általában az érzelmi intelligencia fejlesztésére, az érzelmi nevelésre. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az érzelmi nevelés kevésbé lenne fontos. Sőt, ma már látható, hogy a sok információt begyűjtött fiatalok, akik magas IQ-val rendelkeznek, nem feltétlenül lesznek sikeresebbek az életben, munkájuk során, mert nem biztos, hogy megfelelően tudják alkalmazni felhalmozott tudásukat az érzelmi intelligencia hiányában. Ugyanakkor kevesebbet tanult társaik nagyon jól elboldogulnak, sokszor még sikereket is érnek el, mivel érzelmi intelligenciájuk magasabb. Az életben való sikeresség ma már látható, hogy nagy mértékben függ az adott egyén érzelmi intelligenciájától, ami tanítható és fejleszthető.

Manapság sokszor negatív tapasztalatokra is szert tehetünk a gyermekek körében, akik nem képesek önmagukat szabályozni, érzelmeiket egymásra zúdítva, agresszív magatartással igyekeznek megoldani egy-egy problémás helyzetet. Amikor képessé válik a gyermek felismerni érzelmeit, mások érzelmeit, kapcsolatot tud teremteni más emberekkel, Istennel, s tanúságot is tesz erről életével. Mindenképpen először az emberi kapcsolódást és az ahhoz vezető utat kell megtanítani nekik.

Az élmény alapú hitoktatás elősegítheti az érzelmi kötődés kialakulását. Ez az érzelmi kötődés embertársak felé és Isten felé is létezik, s legfőképpen a közösségi élményen keresztül találkozunk vele a legkézenfekvőbbben. A közösség kulcs ilyen szempontból, mert lehetőséget ad arra, hogy megéljük a hitünket, lehetőséget nyújt a személyes tanúságtételre is. Ilyen alapvető közösség, ahol mindez megtapasztalható, a család, az iskolán belül például egy osztályközösség, vagy ifjúsági csoport.

ÉRZELMI INTELLIGENCIA, AZ ÉRZELMI NEVELÉS

Az érzelmi intelligencia nem tévesztendő össze az általános intelligenciával. Az EQ a minket érő információk napi szintű gyors, spontán feldolgozása, melynek öt mérhető területe van (öntudatosság, önirányítás, önmotiváció, empátia, kapcsolatteremtés). Minden tettünkkel érzelm jár, érzelm keletkezik belőle. Az érzelmi hálónk olyan kiterjedt, hogy egy kis inger is hatással lehet az egészre, így a viselkedésre is. Az érzelmi hálózatunk formálható, tehát felnőtt korban is jöhet létre benne új kapcsolódás. Az érzel-

mi intelligenciának nincs maximuma, sajnos az iskolarendszerek nagy részében háttérbe szorul az IQ-val ellentétben. Pedig az érzelmi intelligencia az élet minden szakaszában és területén nagyon fontos tényező. Lényeges, hogy az ember megélje, hogy képes valamire, meg tudja az adott dolgot csinálni, ezeket átélni alapszükséglet, melyhez érzelm társul.

Az érzelmi intelligencia fejlesztése az érzelmi nevelés része. Amikor a ránk bízottakat elindítjuk, támogatjuk ezen az úton, tudnunk kell, hogy nagyon fontos ennek a területnek a fejlesztése. A saját érzelmek elfogadása, a másik érzelmeinek felismerése, meghallgatása. A másik ember szeretete nélkül ugyanis nem szerethetjük Istent, ami fordítva is igaz. Tehát az érzelmi nevelés kapcsolódik az Isten szeretetére neveléshez, mivel köze van a másik emberhez. Az érzelmi kötődés kialakulását segíthetjük a tanítványaink esetében különböző eszközökkel. Az érzelmi intelligencia ugyanakkor nélkülözhetetlen a kapcsolatteremtés, indulatkezelés területén, szerepe van a konfliktuskezelésben, a nyitottságban, motiválhatóságban, köze van a játékhoz, humorhoz, az érdeklődéshez. Az érzelmekkel fontos jól bánni, mert érzelmeink, ha nem tudjuk őket kezelni, eluralkodhatnak rajtunk, s előfordulhat így, hogy ellenőrizhetetlen indulatok hatására cselekszünk. Gyerekkortól lényeges, hogy tudatosítsuk a bennünk zajló folyamatokat, érzelmeket.

Az érzelmi nevelésben egy alap segítő a bizalom, ami által a gyermek érzékennyé lesz az értékekre, befogadásra, képes lesz a szeretet érzelmének kialakítására, s eljut a meggyőződéses cselekedetelig, amikor már nem látszatra, hanem belső meggyőződésből, indíttatásból fog cselekedni. Az első és alap „egység” az érzelmi biztonságot nyújtó család, ahol a gyermek megtapasztalja a törődést, hogy figyelnek rá, meghallgatják, értékelik, s így kialakul benne, hogy ő értékes, fontos mások számára.⁴

Az érzelmi nevelésben segítség lehet a játék, mert abban önmagát tudja kifejezni a gyermek, az egyszerűbb szabályok betartását megtanulja, s közben a nevelő is sok mindent megismer a gyermek

képességeiről. A mese is segítségére lesz a nevelőnek, mert általa a fantáziáját bemozdítva a kreativitást gyakorolja, felszabadítja a gyermeket. A rajzolás által is képes lesz a gyermek érzelmeit kifejezni. Erősödik az együttműködés másokkal és a kitartása az általa elkezdett tevékenységben. egy gyermeknek minél több lehetősége adódik arra, hogy kifejezhesse önmagát, annál többet ismerhetünk meg az ő érzelmi világából, a gazdagságából, sérüléseiből. Így ez segítség lehet a nevelőnek abban, hogy megfelelően választhassa meg a módszereit, eszközeit. A játék, a zene, a mese, és még sok módszer hozzájárul a gyermek érzelmi neveléséhez, ami elengedhetetlen az emberkapcsolatok és Isten kapcsolat kialakításában. Fontos, hogy a nevelő ismerje, s körültekintően alkalmazza ezeket az eszközöket.

KÖZÖSSÉGI ÉLMÉNY

A gyermek közösségekkel találkozásának első színterei az óvoda, iskola, sportközösségek, melyek alakító, formáló hatással bírnak. A közösséghez tartozás igen fontos, ne-

⁴ Uzsalyné (2010)

velő hatása van (szülőkkel töltött idő lecsökkenése, közösséghez, csoporthoz tartozás igénye- alkalmazkodás, a befogadás, beilleszkedés folyamata). A kortárs csoportok hatásával vannak a gyermekekre, egyben lehetőséget biztosítanak a különböző viselkedésmódok gyakorlására. Ezzel kapcsolatos nevelői feladatunk, hogy jellemes, gerinces emberekké formáljuk, segítsük a gyermekeket. A közösségeket jó, ha nevelők vezetik. A keresztény közösségek sokszínűséget hordoznak magukban. Itt tapasztalatot szerezhetnek a gyermekek a különböző közösségi élményekről (közös imák, hálaadások, kérések, köszönet-bizalom erősítése Isten felé), melyek által a kommunikáció fejlődése mellett az egymáshoz tartozás fontosságát is megélik.

A gyermek fejlődésében a közösség, a csoport óriási szerepet játszik, segíti a szociális beilleszkedésben. A gyerekkor egyházi közösségei (ministráns csoport, hittanközösség, énekkar) fejlesztenek, nevelnek, hiszen a kisközösségek nevelő ereje a szeretet lelkiségének kialakulása, Krisztus élete így lesz jelen köztük. Ezekben a kisközösségekben történik a felkészülés, a beilleszkedésre, a nagyobb közösség, az egyház életébe. A beilleszkedés során az egyház életében (betegek, nélkülözők támogatása) a gyermek megtalálhatja életprogramját, hivatását. A hit, vallásgyakorlás lehetőséget ad egyfajta közösséghez tartozásra, ebben az esetben a tagokat a hit élménye köti össze. Itt a gyermek megtapasztalja az összetartozás, az ima erejét. Találkozik a szenvedés fogalmával is, az önkontrollal, s a vallásos megküzdési stratégiákkal.

A mai embernek, gyermeknek szüksége van példákra, tanúságtévekre, akik ki mernek és tudnak állni keresztény meggyőződésük mellett. Fontos, hogy a katekézisben a hitismeretek továbbadása mellett helyet kapjon a tanúságtétel és a közösségi élet fontossága is. Jézus szeretettel szolgált, ő az igazi példa a ma embere, a gyermekek és az egyház számára is.

A JÁTÉK HATÁSA

A játék sokszínű, minden korosztályban alkalmazható, általa a gyermekek alkalmazkodást tanulnak, és különböző kompromisszumokat kötnek. Mivel a szabályok betartására kényszerülnek, konfliktuskezelést tanulnak amellet, hogy remek feszültségoldó és alapszükséglet is a játék. A jó játék együttműködésre ösztönöz, bevon, fantáziára épül, aktivizálja a felfedező készséget. A játék olyan együtt töltött idő, mely minőségi és vidám is egyben. A játék a folyamatos kommunikációt is elősegíti, művelése közben többféle hormon termelődik, melyek által csökken a stressz, az önbizalom erősödik, a koncentráció fejlődik.

A játék többfunkciós tevékenység, haszna is többszörös. A nevelők, vezetők a játék során ismerhetik meg leginkább a gyermek tulajdonságait. Akit pedig megismernek, annak jobban tudnak segíteni önnevelésben.

A játék alapja a kölcsönösség, így a másik fél reakcióiból formálódik a gyermek énképe is. Tehát önismereti lehetőségek is rejlenek egy-egy játékban. A játék ugródeszka-

ként segíti a tanulást (beleélés, azonosulás), szocializáló hatása van, megtapasztaltatja a gyermekkel a „jó együtt lenni” érzését, közösségi élményt ad.

A MESE HATÁSA

A mese magatartásmintákat, különböző problémák megoldó képleteit sorakoztatja fel. Megmutatja, hogy minden rendbe hozható. Felkínálja a változás lehetőségét, bátorságot ad a kezdő lépésekhez. A jó és a rossz elkülönülése figyelhető meg benne. Fejleszti a gyermek gondolkodását, fantáziáját. A személyiség sötét oldalait is bemutatja olykor. A mese nevelő erejének bemutatása: szimbolikusan fejez ki dolgokat (motivál, csökkenti a szorongást); lehetővé teszi az érzelmi azonosulást (tudatalatti bevonása által). A mese olyan teret teremt, ahol a lehetetlen lehetségessé válik. Nem racionális megoldásokat nyújt, nem direkt nevelési szabályokat közöl. A mesehősökkel való azonosulás által a képzeletével és a szívével lát a gyermek, az életet építő dolgokra fókuszál.

A mese, történet felkelti az érdeklődést, az elbeszélések összekötnek minket a történelemmel, a kultúra gyökerével. Az elbeszélésben Jézus lehet a példaképünk, aki többnyire hasonlatokban szólt a körülötte lévő emberekhez. Az emberek pedig figyelték, és követték, mert úgy szólt, hogy érdeklődést váltott ki a hallgatóságban. Mondandójában mindig kapcsolódott azoknak az embereknek a valóságához, élethelyzetéhez, akikhez szólt. Az elbeszélés hagyománnyal rendelkezik, a Bibliában alapvető fontosságú. Aki jól mesél, beleéli magát abba, amit mesél, így ez is egyfajta tanúságtétellé válik. A jó előadó tudja mi a történet lényege, melyet közölni szeretne, s nem ő vonja le az erkölcsi következtetést. Az elbeszélés rávezet, egyfajta kiindulópontot ad.⁵

A ZENE HATÁSA

A zene nyugtat, kikapcsol, feltölt, kapcsolatot teremt emberek, gyerekek, felnőttek között. A beszéd mellett egy nagyon fontos kifejezőeszköz. Képes befolyásolni a hangulatunkat, formálni minket, tehát összességében hatással van az emberre. A zene nagyon jó önkifejező eszköz, jó az elmélyülésre, oldja a feszültséget, segít a ráhangolódásban, koncentrálásban. Érzelmeket hoz létre, zenélés közben érzelmeket él át az ember. A zenének élettani hatásai vannak, hat a pulzusra, szívritmusra, vérkeringésre, légzésre. Az alacsony frekvencia az agyhullámokat lassítja, a magas agystimuláló hatású. A zene pszichés hatással is bír: kifejezi azt, ami szavakkal elmondhatatlan. Hat az érzelmi hálóra, s ennek óriási befolyása van az agy területeinek működésére, a gondolkodásra.⁶ A nevelők tudatosan tudnak építeni személyiségformálásukra a zenei nevelésben, a megfelelő zenei elemekkel való játék, segít megérteni az önkifejezésben fontos hatáselemeket, bevezet az alkalmazkodás lehetőségeibe. Így játszva rögzülnek a zenei elemekkel kapcsolatos törvényszerűségek. A gyermeket hozzásegíti a dallamok

⁵ Bruno Ferrero (2000)

⁶ Uzsalyiné (18-25.)

érzelmi mondanivalójának átéléséhez a zene. A zene adott esetben kifejezheti aktuális lelkiállapotunkat. A zenei játék során a közösségi élmény kerül előtérbe. A zene lehetőség az önkifejezésre is, fejleszti a gyermek személyiségének fontos tulajdonságait. Hatása van a gyermek alkalmazkodó képességére, az együttműködésre, s fegyelemre is szoktat. Fejleszti a befogadó és kapcsolatteremtő képességet. A zenében sok különböző stílussal találkozunk, mindegyik különböző hatással van a gyermekre. A zenei elemeket a foglalkozásokon, találkozási alkalmakon előszeretettel használhatja a pedagógus. A keresztény zenének közösségteremtő szerepe, Istenszeretetre nevelő hatása van.

ÖSSZEZÉS

A játék, mese, zene eszközeinek nevelő hatása nagyon nagy. Jól alkalmazhatók a gyermekek hitre nevelése során. A körülményeket feltérképezve, az adott helyzetet figyelembe véve sokszor elég a legalapvetőbb és évek, évtizedek óta működő eszközök nyújtotta lehetőségekhez nyúlni, melyek észrevétlenül is nevelik érzelmileg a gyermeket, s az Istenhez vezethetik.

IRODALOMJEGYZÉK

- Pál p., zsinati atyák (1965). *A II. Vatikáni Zsinat GRAVISSIMUM EDUCATIONIS kezdetű deklarációja a keresztény nevelésről*. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780190625795.003.0016>
- Bruno F. (2000). *Csak történetek*. Don Bosco Kiadó.
- A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Országos Hitoktatási Bizottsága (2000). *MAGYAR KATEKETIKAI DIREKTÓRIUM*. <https://regi.katolikus.hu/konyvtar.php?h=413>
- Uzsalyné P. R. (2010). *A nevelés az élet szolgálata 1.- Az érzelmi intelligencia fejlesztése*. Kulcs a Muzsikához Kiadó.
- Uzsalyné Dr. P. R. *Az érzelmi intelligencia fejlesztése zenével*. <https://docplayer.hu/69170844-Az-erzelmi-intelligencia-fejlesztese-zenevel.html>